ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (ένατο τμήμα)

της 14ης Μαρτίου 2024*

«Παράβαση κράτους μέλους – Άρθρο 258 ΣΛΕΕ – Οδηγία (ΕΕ) 2018/1972 – Ευρωπαϊκός Κώδικας Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών – Παράλειψη μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο και ανακοίνωσης των μέτρων μεταφοράς – Άρθρο 260, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ – Αίτημα περί επιβολής υποχρεώσεως καταβολής κατ' αποκοπήν ποσού και χρηματικής ποινής – Κριτήρια για τον προσδιορισμό του ποσού της κύρωσης – Μερική παραίτηση»

Στην υπόθεση C-449/22,

με αντικείμενο προσφυγή του άρθρου 258 ΣΛΕΕ και του άρθρου 260, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ λόγω παραβάσεως, η οποία ασκήθηκε στις 7 Ιουλίου 2022,

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον P. Caro de Sousa, την U. Małecka, τον L. Malferrari και τον E. Manhaeve,

προσφεύγουσα,

κατά

Πορτογαλικής Δημοκρατίας, εκπροσωπούμενης από τις P. Barros da Costa και A. Pimenta,

καθής,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (ένατο τμήμα),

συγκείμενο από τους J.-C. Bonichot, προεδρεύοντα του τμήματος, S. Rodin και L. S. Rossi (εισηγήτρια), δικαστές,

γενική εισαγγελέας: T. Ćapeta

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

κατόπιν της απόφασης που έλαβε, αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

* Γλώσσα διαδικασίας: η πορτογαλική.

Απόφαση

1 Με την προσφυγή της, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο:

– να αναγνωρίσει ότι η Πορτογαλική Δημοκρατία, παραλείποντας να θεσπίσει το αργότερο έως τις 21 Δεκεμβρίου 2020 τις αναγκαίες νομοθετικές, ρυθμιστικές και διοικητικές διατάξεις για να συμμορφωθεί προς την οδηγία (ΕΕ) 2018/1972 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2018, για τη θέσπιση του Ευρωπαϊκού Κώδικα Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών (ΕΕ 2018, L 321, σ. 36), ή, εν πάση περιπτώσει, παραλείποντας να κοινοποιήσει τις διατάξεις αυτές στην Επιτροπή, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 124, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής·

– να υποχρεώσει την Πορτογαλική Δημοκρατία να καταβάλει κατ' αποκοπήν ποσό ύψους 5 181,30 ευρώ ημερησίως από τις 22 Δεκεμβρίου 2020 και έως τη συμμόρφωσή της προς την υποχρέωση κοινοποιήσεως ή έως την ημερομηνία δημοσίευσης της απόφασης στην υπό κρίση υπόθεση και τουλάχιστον 1 286 000 ευρώ·

– να υποχρεώσει την Πορτογαλική Δημοκρατία να καταβάλει ημερήσια χρηματική ποινή ύψους 23 307,30 ευρώ από την εν λόγω ημερομηνία δημοσίευσης και έως την ημερομηνία συμμόρφωσης του κράτους μέλους αυτού προς την ως άνω υποχρέωση, και

– να καταδικάσει την Πορτογαλική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.

Το νομικό πλαίσιο

2 Οι αιτιολογικές σκέψεις 2 και 3 της οδηγίας 2018/1972 έχουν ως εξής:

«(2) Η λειτουργία των πέντε οδηγιών που είναι μέρος του υφιστάμενου ρυθμιστικού πλαισίου για δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών, […], υπόκειται σε τακτική επανεξέταση από την Επιτροπή, με σκοπό ιδίως να καθοριστεί κατά πόσο υπάρχει ανάγκη τροποποίησης μέσα από το πρίσμα των τεχνολογικών εξελίξεων και των εξελίξεων στην αγορά.

(3) Στην ανακοίνωσή της της 6ης Μαΐου 2015 για τον καθορισμό μιας στρατηγικής για την ψηφιακή ενιαία αγορά της Ευρώπης, η Επιτροπή δήλωσε ότι η αναθεώρηση του πλαισίου για τις τηλεπικοινωνίες θα έδινε έμφαση σε μέτρα που αποσκοπούν στην παροχή κινήτρων για επενδύσεις σε ευρυζωνικά δίκτυα υψηλής ταχύτητας, προσφέρουν πιο συνεπή προσέγγιση της εσωτερικής αγοράς όσον αφορά την πολιτική και τη διαχείριση του ραδιοφάσματος, δημιουργούν τις προϋποθέσεις για γνήσια εσωτερική αγορά με την αντιμετώπιση του κατακερματισμού των κανονιστικών ρυθμίσεων, διασφαλίζουν αποτελεσματική προστασία των καταναλωτών, ισότιμους όρους ανταγωνισμού για όλους τους παράγοντες της αγοράς και συνεπή εφαρμογή των κανόνων, καθώς επίσης παρέχουν πιο αποτελεσματικό ρυθμιστικό θεσμικό πλαίσιο.»

3 Το άρθρο 1 της οδηγίας, το οποίο τιτλοφορείται «Αντικείμενο, σκοπός και ορισμοί», προβλέπει τα εξής:

«1. Η παρούσα οδηγία θεσπίζει εναρμονισμένο πλαίσιο για τη ρύθμιση δικτύων ηλεκτρονικών επικοινωνιών, υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, συναφών ευκολιών και συναφών

υπηρεσιών, καθώς και ορισμένων πτυχών του τερματικού εξοπλισμού. Καθορίζει τα καθήκοντα των εθνικών ρυθμιστικών αρχών και, κατά περίπτωση, άλλων αρμόδιων αρχών και θεσπίζει σύνολο διαδικασιών για την εξασφάλιση της εναρμονισμένης εφαρμογής του ρυθμιστικού πλαισίου σε ολόκληρη την [Ευρωπαϊκή] Ένωση.

2. Σκοποί της παρούσας οδηγίας είναι:

α) η υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών που έχει ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη και χρήση δικτύων πολύ υψηλής χωρητικότητας, βιώσιμο ανταγωνισμό, διαλειτουργικότητα των υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, προσβασιμότητα, ασφάλεια δικτύων και υπηρεσιών και οφέλη για τους τελικούς χρήστες και

β) να διασφαλισθεί η παροχή, σε ολόκληρη την Ένωση, διαθέσιμων στο κοινό υπηρεσιών καλής ποιότητας, σε προσιτή τιμή, μέσω πραγματικού ανταγωνισμού και επιλογών, να αντιμετωπιστούν οι περιπτώσεις όπου οι ανάγκες των τελικών χρηστών, συμπεριλαμβανομένων εκείνων με αναπηρίες προκειμένου να έχουν πρόσβαση στις υπηρεσίες επί ίσοις όροις με τους υπόλοιπους, δεν καλύπτονται ικανοποιητικά από την αγορά και να καθοριστούν τα αναγκαία δικαιώματα τελικού χρήστη.

[…]»

4 Το άρθρο 124 της οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Μεταφορά στο εθνικό δίκαιο», ορίζει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Τα κράτη μέλη θεσπίζουν και δημοσιεύουν, έως τις 21 Δεκεμβρίου 2020, τις αναγκαίες νομοθετικές, ρυθμιστικές και διοικητικές διατάξεις για να συμμορφωθούν με την παρούσα οδηγία. Κοινοποιούν αμέσως στην Επιτροπή το κείμενο των εν λόγω διατάξεων.

Τα κράτη μέλη εφαρμόζουν τις διατάξεις αυτές από τις 21 Δεκεμβρίου 2020.

Όταν τα κράτη μέλη θεσπίζουν τις εν λόγω διατάξεις, αυτές περιέχουν παραπομπή στην παρούσα οδηγία ή συνοδεύονται από παρόμοια παραπομπή κατά την επίσημη δημοσίευσή τους. Περιλαμβάνουν επίσης δήλωση σύμφωνα με την οποία οι παραπομπές σε ισχύουσες νομοθετικές, ρυθμιστικές και διοικητικές διατάξεις που περιλαμβάνονται στις οδηγίες που καταργούνται με την παρούσα οδηγία, νοούνται ως παραπομπές στην παρούσα οδηγία. Ο τρόπος πραγματοποίησης αυτή[ς] της παραπομπής και η διατύπωση αυτής της δήλωσης καθορίζονται από τα κράτη μέλη.»

Η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία και η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

5 Στις 3 Φεβρουαρίου 2021 η Επιτροπή, εκτιμώντας ότι η Πορτογαλική Δημοκρατία δεν είχε θεσπίσει τις αναγκαίες νομοθετικές, ρυθμιστικές και διοικητικές διατάξεις για να συμμορφωθεί προς την οδηγία 2018/1972, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο της 124, απέστειλε στο κράτος μέλος αυτό προειδοποιητική επιστολή και το κάλεσε να διατυπώσει τις παρατηρήσεις του.

6 Στις 12 Απριλίου 2021 οι πορτογαλικές αρχές απάντησαν στην προειδοποιητική επιστολή, επεξηγώντας τα διάφορα στάδια της διαδικασίας που είχαν δρομολογήσει για τη μεταφορά της οδηγίας 2018/1972 στο πορτογαλικό δίκαιο. Ειδικότερα, εξέθεσαν ότι την 1η Απριλίου 2021 το υπουργικό συμβούλιο είχε εγκρίνει την κατάθεση στο Κοινοβούλιο σχεδίου νόμου, το οποίο επρόκειτο να ψηφιστεί κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2021.

7 Στις 23 Σεπτεμβρίου 2021, ελλείψει άλλων πληροφοριών σχετικά με τη μεταφορά της οδηγίας 2018/1972 στο εθνικό δίκαιο, η Επιτροπή απηύθυνε στην Πορτογαλική Δημοκρατία αιτιολογημένη γνώμη, ζητώντας της να συμμορφωθεί προς αυτήν πριν από τις 23 Νοεμβρίου 2021.

8 Στις 25 Νοεμβρίου 2021 οι πορτογαλικές αρχές απάντησαν στην αιτιολογημένη γνώμη, παρέχοντας στην Επιτροπή πληροφορίες σχετικά με τη μεταφορά της οδηγίας 2018/1972 στο εθνικό δίκαιο, η οποία είχε καθυστερήσει λόγω αλλαγών που είχαν επέλθει στην Πορτογαλία, αλλά χωρίς να δώσουν οποιαδήποτε ένδειξη σχετικά με τις ενδεχόμενες ημερομηνίες ολοκλήρωσής της.

9 Εκτιμώντας ότι η Πορτογαλική Δημοκρατία δεν είχε θεσπίσει τις αναγκαίες διατάξεις για να συμμορφωθεί προς την οδηγία, η Επιτροπή αποφάσισε στις 6 Απριλίου 2022 να ασκήσει την υπό κρίση προσφυγή ενώπιον του Δικαστηρίου.

10 Στις 22 Απριλίου 2022 οι πορτογαλικές αρχές απηύθυναν στην Επιτροπή έγγραφο με το οποίο την ενημέρωσαν ότι το υπουργικό συμβούλιο είχε εγκρίνει σχέδιο νόμου για τη μεταφορά της οδηγίας 2018/1972 στο εθνικό δίκαιο και δεσμεύθηκαν να ενημερώνουν την Επιτροπή για την πορεία της νομοθετικής διαδικασίας.

11 Στις 31 Μαΐου 2022 οι πορτογαλικές αρχές απηύθυναν νέο έγγραφο στην Επιτροπή με το οποίο την ενημέρωσαν ότι το σχέδιο νόμου είχε, στο σύνολό του, κατατεθεί στο Κοινοβούλιο προς συζήτηση.

12 Με έγγραφα της 29ης Ιουνίου και της 30ής Ιουνίου 2022, οι πορτογαλικές αρχές ενημέρωσαν την Επιτροπή για τα διάφορα στάδια και το χρονοδιάγραμμα της νομοθετικής διαδικασίας για τη μεταφορά της οδηγίας 2018/1972 στο εθνικό δίκαιο.

13 Στις 7 Ιουλίου 2022 η Επιτροπή άσκησε την υπό κρίση προσφυγή.

14 Η Πορτογαλική Δημοκρατία ζητεί από το Δικαστήριο να απορρίψει την προσφυγή και να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα, επικουρικώς, να μην επιβάλει καμία κύρωση και, επικουρικότερον, να μην επιβάλει καμία χρηματική ποινή και να μειώσει το ύψος του προταθέντος από την Επιτροπή κατ' αποκοπήν ποσού.

15 Στις 25 Ιουλίου 2022 η Πορτογαλική Δημοκρατία απέστειλε στην Επιτροπή πληροφορίες σχετικά με την τήρηση του χρονοδιαγράμματος που το κράτος μέλος αυτό είχε διαβιβάσει, καθώς και σχετικά με την υπερψήφιση του σχεδίου νόμου για το οποίο έγινε λόγος στη σκέψη 10 της παρούσας απόφασης κατά την κοινοβουλευτική ψηφοφορία της 21ης Ιουλίου 2022. Η ανακοίνωση αυτή συνοδευόταν, μεταξύ άλλων, από το κείμενο του ψηφισθέντος νόμου.

16 Στις 16 Αυγούστου 2022 η Πορτογαλική Δημοκρατία ενημέρωσε την Επιτροπή για τη δημοσίευση, στην *Diário da República*, του νόμου υπ' αριθ. 16 της 16ης Αυγούστου 2022 (στο εξής: νόμος 16/2022), ο οποίος, κατά το κράτος μέλος αυτό, μεταφέρει πλήρως την οδηγία 2018/1972 στην πορτογαλική έννομη τάξη.

17 Στις 8 Σεπτεμβρίου 2022 η Πορτογαλική Δημοκρατία διαβίβασε στην Επιτροπή πίνακα αντιστοιχίας μεταξύ των διατάξεων της οδηγίας 2018/1972 και των διατάξεων του νόμου 16/2022 (στο εξής: πίνακας αντιστοιχίας).

18 Στις 18 Οκτωβρίου και στις 24 Οκτωβρίου 2022 το κράτος μέλος αυτό κοινοποίησε στην Επιτροπή έξι συμπληρωματικά εθνικά μέτρα μεταφοράς της οδηγίας 2018/1972.

19 Στις 25 Οκτωβρίου 2022 η Πορτογαλική Δημοκρατία κοινοποίησε στην Επιτροπή επικαιροποιημένο πίνακα αντιστοιχίας.

20 Στις 19 Δεκεμβρίου 2022 περατώθηκε η έγγραφη διαδικασία στην υπό κρίση υπόθεση.

21 Με δικόγραφο της 22ας Μαρτίου 2023, η Επιτροπή ενημέρωσε το Δικαστήριο ότι μπορούσε να γίνει δεκτό ότι η εκ μέρους της Πορτογαλικής Δημοκρατίας μεταφορά της οδηγίας 2018/1972 στο εθνικό δίκαιο είχε ολοκληρωθεί στις 25 Οκτωβρίου 2022 και παραιτήθηκε μερικώς από την προσφυγή της, προσαρμόζοντας ταυτόχρονα το αίτημά της να επιβληθεί στο κράτος μέλος αυτό η υποχρέωση καταβολής κατ' αποκοπήν ποσού ύψους 3 481 833,60 ευρώ.

22 Στις 17 Απριλίου 2023 η Πορτογαλική Δημοκρατία υπέβαλε τις παρατηρήσεις της επί της μερικής παραίτησης της Επιτροπής.

Επί της προσφυγής

Επί της παράβασης κατά το άρθρο 258 ΣΛΕΕ

Επιχειρήματα των διαδίκων

23 Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 288, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να θεσπίζουν τις αναγκαίες διατάξεις για τη μεταφορά των οδηγιών στην εθνική έννομη τάξη, εντός των προθεσμιών που οι οδηγίες αυτές προβλέπουν, και να ανακοινώνουν αμέσως τις εν λόγω διατάξεις στην Επιτροπή.

24 Η Επιτροπή εκθέτει ότι η ύπαρξη παράβασης πρέπει να εκτιμάται σε σχέση με την κατάσταση του κράτους μέλους όπως αυτή είχε διαμορφωθεί κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας.

25 Εν προκειμένω, κατά τη λήξη της προθεσμίας αυτής, αλλά και κατά την ημερομηνία άσκησης της υπό κρίση προσφυγής, η Πορτογαλική Δημοκρατία δεν είχε ακόμη θεσπίσει τις αναγκαίες διατάξεις για τη μεταφορά της οδηγίας 2018/1972 στο εθνικό δίκαιο και, εν πάση περιπτώσει, δεν τις είχε ανακοινώσει στην Επιτροπή.

26 Κατά την Επιτροπή, η Πορτογαλική Δημοκρατία δεν αμφισβητεί, στην πραγματικότητα, την προσαπτόμενη σε αυτήν παράβαση και περιορίζεται στην επίκληση περιστάσεων πρακτικής και εσωτερικής φύσεως για να τη δικαιολογήσει. Πλην όμως, η μη μεταφορά μιας οδηγίας εντός της προβλεπόμενης από αυτήν προθεσμίας δεν μπορεί να δικαιολογηθεί από τέτοιες περιστάσεις.

27 Η Πορτογαλική Δημοκρατία αντιτείνει, κατ' αρχάς, ότι με τον νόμο 16/2022, ο οποίος ανακοινώθηκε στην Επιτροπή την ημέρα της δημοσίευσής του στην *Diário da República*, συμμορφώθηκε πλήρως προς τις υποχρεώσεις που υπέχει από την οδηγία 2018/1972.

28 Εν συνεχεία, το κράτος μέλος αυτό υποστηρίζει ότι η τυχόν παράβαση θα πρέπει να εκτιμηθεί υπό το πρίσμα της περιπλοκότητας της οδηγίας, η οποία επιβεβαιώνεται τόσο από τον σημαντικό αριθμό διαδικασιών λόγω παραβάσεως που έχουν κινηθεί κατά άλλων κρατών μελών όσο και από την εσωτερική διαδικασία μεταφοράς.

29 Εν πάση περιπτώσει, το χρονοδιάγραμμα για τη μεταφορά της οδηγίας 2018/1972 στην πορτογαλική έννομη τάξη δεν είχε επιπτώσεις στη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς ηλεκτρονικών επικοινωνιών, δεδομένου ότι η οδηγία αυτή απλώς αναδιατυπώνει τους κανόνες μιας ήδη ρυθμισμένης αγοράς. Πλην όμως, οι κανόνες αυτοί είχαν ήδη μεταφερθεί στην πορτογαλική έννομη τάξη.

30 Τέλος, η Πορτογαλική Δημοκρατία ενήργησε πάντοτε με εποικοδομητική λογική και με πνεύμα καλόπιστης συνεργασίας με την Επιτροπή, σε αντίθεση με το θεσμικό αυτό όργανο το οποίο άσκησε την υπό κρίση προσφυγή έναν μόλις μήνα πριν από τη δημοσίευση του νόμου 16/2022 στην *Diário da República*. Ειδικότερα, η Επιτροπή αγνόησε τις πληροφορίες που της κοινοποίησε το κράτος μέλος αυτό σχετικά με την εξέλιξη της νομοθετικής διαδικασίας για τη μεταφορά της οδηγίας 2018/1972 στο εθνικό δίκαιο και ιδίως σχετικά με την τήρηση του νομοθετικού χρονοδιαγράμματος, καθώς και με τις προσπάθειες που κατέβαλαν οι πορτογαλικές αρχές στο πλαίσιο της περίπλοκης αυτής νομοθετικής διαδικασίας.

31 Με το υπόμνημα απαντήσεως, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι τα επιχειρήματα που προβάλλει η Πορτογαλική Δημοκρατία δεν αρκούν για να αποκλειστεί η ύπαρξη παράβασης.

32 Κατ' αρχάς, το γεγονός ότι ο νόμος 16/2022 κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή την ημέρα της δημοσίευσής του δεν μπορεί να άρει την προσαπτόμενη παράβαση. Ειδικότερα, αφενός, ο πίνακας αντιστοιχίας κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή μόλις στις 8 Σεπτεμβρίου 2022 και, επομένως, αυτή είναι η πρώτη ημερομηνία από την οποία μπορεί ενδεχομένως να γίνει δεκτό ότι έπαυσε η εκ μέρους της Πορτογαλικής Δημοκρατίας παράβαση των υποχρεώσεών της και, αφετέρου, κατά τον Οκτώβριο του 2022 το εν λόγω κράτος μέλος κοινοποίησε στην Επιτροπή και άλλα μέτρα μεταφοράς. Εν πάση περιπτώσει, η κρίσιμη ημερομηνία για την εκτίμηση της ύπαρξης παράβασης είναι η ημερομηνία λήξης της προθεσμίας που τάχθηκε με την αιτιολογημένη γνώμη, ήτοι εν προκειμένω η 23η Νοεμβρίου 2021.

33 Εν συνεχεία, η προβαλλόμενη περιπλοκότητα της οδηγίας 2018/1972 δεν είναι ικανή να αποκλείσει την ύπαρξη της επίμαχης παράβασης.

34 Επιπλέον, τα επιχειρήματα με τα οποία η Πορτογαλική Δημοκρατία προβάλλει ότι η προσαπτόμενη παράβαση δεν είχε επιπτώσεις στην εσωτερική αγορά δεν είναι κρίσιμα και, εν πάση περιπτώσει, είναι αβάσιμα, δεδομένου ότι, εν προκειμένω, η μη μεταφορά της οδηγίας 2018/1972 στο εσωτερικό δίκαιο είχε ως αποτέλεσμα έλλειψη εναρμόνισης των ρυθμίσεων για τις τηλεπικοινωνίες σε ευρωπαϊκό επίπεδο, συνοδευόμενη από αρνητικές συνέπειες στην αγορά και στους φορείς της, καθώς και στη διαχείριση του συστήματος ηλεκτρονικών επικοινωνιών, τις άδειες που συνδέονται με το ραδιοφάσμα και τους κανόνες πρόσβασης στην αγορά, εις βάρος τόσο των επιχειρήσεων όσο και των καταναλωτών.

35 Τέλος, το γεγονός ότι η Πορτογαλική Δημοκρατία συνεργάστηκε με την Επιτροπή δεν είναι κρίσιμο για την εκτίμηση του αν υπήρξε παράβαση του δικαίου της Ένωσης.

36 Με το υπόμνημα ανταπαντήσεως, η Πορτογαλική Δημοκρατία προσθέτει, κατ' αρχάς, ότι όλα τα μέτρα που κοινοποιήθηκαν μετά την ημερομηνία δημοσίευσης του νόμου 16/2022, ήτοι την 16η Αυγούστου 2022, είχαν εκδοθεί πριν από την ημερομηνία αυτή και ότι η κοινοποίησή τους έγινε κατόπιν αιτήματος της Επιτροπής. Εν συνεχεία, η υποχρέωση ανακοίνωσης αφορά τα μέτρα μεταφοράς της οδηγίας 2018/1972 και όχι τον πίνακα αντιστοιχίας. Τέλος, αντικείμενο της προσφυγής που ασκείται δυνάμει του άρθρου 260, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ δεν είναι η εξακρίβωση της ορθής μεταφοράς της επίμαχης οδηγίας στο εθνικό δίκαιο, δεδομένου ότι οι περιπτώσεις μη ανακοίνωσης και μη μεταφοράς πρέπει να διακρίνονται από τις περιπτώσεις εσφαλμένης μεταφοράς, και επομένως χρηματική κύρωση στις τελευταίες αυτές περιπτώσεις μπορεί να επιβληθεί μόνο κατόπιν προσφυγής λόγω παραβάσεως ασκούμενης βάσει του άρθρου 260, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

37 Κατά πάγια νομολογία, η ύπαρξη παράβασης πρέπει να εκτιμάται σε συνάρτηση με την κατάσταση του κράτους μέλους, όπως αυτή είχε διαμορφωθεί κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, οι δε επελθούσες στη συνέχεια μεταβολές δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη από το Δικαστήριο [απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 2021, Επιτροπή κατά Ισπανίας (Οδηγία για τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα – Ποινικό δίκαιο), C-658/19, EU:C:2021:138, σκέψη 15 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

38 Εξάλλου, το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως κρίνει ότι, αν μια οδηγία προβλέπει ρητώς την υποχρέωση των κρατών μελών να διασφαλίσουν ότι οι αναγκαίες για την εφαρμογή της διατάξεις περιέχουν παραπομπή στην οδηγία αυτή ή ότι συνοδεύονται από μια τέτοια παραπομπή κατά την επίσημη δημοσίευσή τους, είναι σε κάθε περίπτωση αναγκαίο τα κράτη μέλη να θεσπίσουν θετική πράξη μεταφοράς της επίμαχης οδηγίας [απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 2021, Επιτροπή κατά Ισπανίας (Οδηγία για τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα – Ποινικό δίκαιο), C-658/19, EU:C:2021:138, σκέψη 16 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

39 Εν προκειμένω, η προθεσμία απάντησης στην αιτιολογημένη γνώμη έληξε στις 23 Νοεμβρίου 2021. Συνεπώς, η ύπαρξη της προβαλλόμενης παράβασης πρέπει να εκτιμηθεί βάσει της εθνικής νομοθεσίας που ίσχυε κατά την ημερομηνία αυτή [πρβλ. απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 2021, Επιτροπή κατά Ισπανίας (Οδηγία για τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα – Ποινικό δίκαιο), C-658/19, EU:C:2021:138, σκέψη 17 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

40 Ως προς το ζήτημα αυτό, δεν αμφισβητείται ότι κατά την ανωτέρω ημερομηνία η Πορτογαλική Δημοκρατία δεν είχε θεσπίσει τα αναγκαία μέτρα για τη μεταφορά της οδηγίας 2018/1972 στο εθνικό δίκαιο και, συνακόλουθα, δεν είχε κοινοποιήσει τα μέτρα αυτά στην Επιτροπή.

41 Προς δικαιολόγηση της προσαπτόμενης παράβασης, η Πορτογαλική Δημοκρατία προβάλλει πλείονα επιχειρήματα με τα οποία επικαλείται, πρώτον, την έκδοση του νόμου 16/2022, ο οποίος ανακοινώθηκε στην Επιτροπή την ημέρα της δημοσίευσής του στην *Diário da República*, δεύτερον, την περιπλοκότητα της οδηγίας 2018/1972, τρίτον, την έλλειψη επιπτώσεων της καθυστέρησης μεταφοράς της οδηγίας στο πορτογαλικό δίκαιο επί της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς ηλεκτρονικών επικοινωνιών και, τέταρτον, την εποικοδομητική λογική και το πνεύμα συνεργασίας που επιδείκνυε σταθερά έναντι της Επιτροπής.

42 Τα επιχειρήματα όμως αυτά δεν μπορούν να δικαιολογήσουν την προσαπτόμενη από την Επιτροπή παράβαση.

43 Πράγματι, πρώτον, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 37 και 39 της παρούσας απόφασης, η κρίσιμη ημερομηνία για την εκτίμηση της ύπαρξης της προσαπτόμενης από την Επιτροπή παράβασης είναι η 23η Νοεμβρίου 2021. Πλην όμως, ο νόμος 16/2022 εκδόθηκε μετά την ημερομηνία αυτή.

44 Δεύτερον, η προβαλλόμενη περιπλοκότητα της οδηγίας 2018/1972 δεν είναι ικανή να αποκλείσει την ύπαρξη της επίμαχης παράβασης. Ειδικότερα, όταν ο νομοθέτης της Ένωσης όρισε την προθεσμία μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο, γνώριζε τον βαθμό περιπλοκότητας της οδηγίας και, εν πάση περιπτώσει, εναπόκειται στον νομοθέτη της Ένωσης να παρατείνει την προθεσμία μεταφοράς και όχι στα κράτη μέλη να παρεκκλίνουν από αυτήν ή στην Επιτροπή να ανέχεται τέτοιες παρεκκλίσεις. Πλην όμως, η Πορτογαλική Δημοκρατία δεν υποστηρίζει ότι ανέλαβε τις αναγκαίες πρωτοβουλίες προκειμένου να ζητήσει την παράταση της προθεσμίας μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο.

45 Τρίτον, η προβαλλόμενη έλλειψη επιπτώσεων της προσαπτόμενης στην Πορτογαλική Δημοκρατία παράβασης επί της εσωτερικής αγοράς δεν είναι κρίσιμη για να αποδειχθεί η ύπαρξη της παράβασης η οποία έχει αντικειμενικό χαρακτήρα.

46 Τέταρτον, ούτε το γεγονός ότι η Πορτογαλική Δημοκρατία συνεργάστηκε με την Επιτροπή είναι κρίσιμο για την εκτίμηση της ύπαρξης της παράβασης, δεδομένου ότι τα κράτη μέλη και τα θεσμικά όργανα της Ένωσης έχουν, κατά το άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ, το καθήκον να συνεργάζονται μεταξύ τους, το δε καθήκον αυτό περιλαμβάνει και την ορθή και πλήρη μεταφορά των οδηγιών εντός των προβλεπόμενων από αυτές προθεσμιών.

47 Συνεπώς, διαπιστώνεται ότι η Πορτογαλική Δημοκρατία, παραλείποντας να θεσπίσει, μέχρι τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, τις αναγκαίες νομοθετικές, ρυθμιστικές και διοικητικές διατάξεις προκειμένου να συμμορφωθεί προς την οδηγία 2018/1972 και, συνακόλουθα, παραλείποντας να κοινοποιήσει τις διατάξεις αυτές στην Επιτροπή, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 124, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας.

Επί των αιτημάτων βάσει του άρθρου 260, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ

Επί του αιτήματος επιβολής χρηματικής ποινής

48 Όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 21 της παρούσας απόφασης, η Επιτροπή αναγνώρισε με δικόγραφο της 22ας Μαρτίου 2023 ότι μπορούσε να γίνει δεκτό ότι η μεταφορά της οδηγίας 2018/1972 στο εθνικό δίκαιο είχε ολοκληρωθεί την 25η Οκτωβρίου 2022 και, ως εκ τούτου, παραιτήθηκε από το αίτημα επιβολής χρηματικής ποινής.

49 Υπό τις συνθήκες αυτές, παρέλκει η εξέταση του εν λόγω αιτήματος.

Επί του αιτήματος επιβολής της υποχρέωσης καταβολής κατ' αποκοπήν ποσού

– *Επιχειρήματα των διαδίκων*

50 Η Επιτροπή υποστηρίζει, αφενός, ότι η οδηγία 2018/1972 εκδόθηκε με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία και, συνεπώς, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 260, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ και, αφετέρου, ότι η εκ μέρους της Πορτογαλικής Δημοκρατίας παράβαση των υποχρεώσεων τις οποίες προβλέπει το άρθρο 124 της οδηγίας αυτής, για τον λόγο ότι το κράτος μέλος αυτό δεν κοινοποίησε στην Επιτροπή τις διατάξεις μεταφοράς της οδηγίας, αποτελεί προδήλως μη ανακοίνωση των μέτρων μεταφοράς της εν λόγω οδηγίας στο εθνικό δίκαιο, κατά την έννοια του άρθρου 260, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ.

51 Η Επιτροπή εκθέτει ότι, στο σημείο 23 της ανακοίνωσής της 2011/C 12/01, με τίτλο «Εφαρμογή του άρθρου 260 παράγραφος 3 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης» (ΕΕ 2011, C 12, σ. 1) (στο εξής: ανακοίνωση του 2011), διευκρίνισε ότι οι κυρώσεις που θα προτείνει δυνάμει του άρθρου 260, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ θα υπολογίζονται με την ίδια μέθοδο με εκείνη που εφαρμόζεται για τις προσφυγές που η ίδια ασκεί ενώπιον του Δικαστηρίου δυνάμει του άρθρου 260, παράγραφος 2, όπως η μέθοδος αυτή εκτίθεται στα σημεία 14 έως 18 της ανακοίνωσης SEC(2005) 1658, με τίτλο «Εφαρμογή του άρθρου [260 ΣΛΕΕ]» (στο εξής: ανακοίνωση του 2005).

52 Κατά συνέπεια, ο καθορισμός της κύρωσης πρέπει να στηρίζεται, πρώτον, στη σοβαρότητα της παράβασης, δεύτερον, στη διάρκεια της παράβασης και, τρίτον, στην αναγκαιότητα να εξασφαλιστεί το αποτρεπτικό αποτέλεσμα της κύρωσης προκειμένου να αποφευχθούν οι υποτροπές.

53 Όσον αφορά, κατά πρώτον, τη σοβαρότητα της παράβασης, κατά το σημείο 16 της ανακοίνωσης του 2005 και την ανακοίνωση του 2011, η Επιτροπή καθορίζει τον συντελεστή σοβαρότητας λαμβάνοντας υπόψη δύο παραμέτρους, ήτοι, αφενός, τη σπουδαιότητα των διατάξεων της Ένωσης που παραβιάστηκαν και, αφετέρου, τις συνέπειές τους για τα εμπλεκόμενα γενικά και ειδικά συμφέροντα.

54 Ειδικότερα, αφενός, η Επιτροπή επισημαίνει ότι η οδηγία 2018/1972 είναι η κύρια νομοθετική πράξη στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Κατ' αρχάς, ο Ευρωπαϊκός Κώδικας Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών (στο εξής: ΕΚΗΕ) εκσυγχρονίζει το κανονιστικό πλαίσιο της Ένωσης για τις ηλεκτρονικές επικοινωνίες ενισχύοντας τις επιλογές και τα δικαιώματα των καταναλωτών, διασφαλίζοντας υψηλότερα πρότυπα υπηρεσιών επικοινωνίας και προωθώντας τις επενδύσεις στα δίκτυα πολύ υψηλής χωρητικότητας και την ασύρματη πρόσβαση σε συνδεσιμότητα πολύ υψηλής χωρητικότητας σε ολόκληρη την Ένωση. Εν συνεχεία, ο ΕΚΗΕ καθορίζει τους κανόνες οργάνωσης του τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, συμπεριλαμβανομένου του θεσμικού πλαισίου και της διακυβέρνησής του. Ο ΕΚΗΕ ενδυναμώνει τον ρόλο των εθνικών ρυθμιστικών αρχών καθορίζοντας ένα ελάχιστο σύνολο αρμοδιοτήτων για αυτές και ενισχύοντας την ανεξαρτησία τους, μέσω της θέσπισης κριτηρίων για τους διορισμούς και τις υποχρεώσεις όσον αφορά την υποβολή πληροφοριών και εκθέσεων. Επιπλέον, ο ΕΚΗΕ διασφαλίζει επίσης αποτελεσματική και αποδοτική διαχείριση του ραδιοφάσματος. Ο ΕΚΗΕ ενισχύει τη συνοχή των πρακτικών των κρατών μελών όσον αφορά ουσιώδεις πτυχές των αδειών που συνδέονται με το ραδιοφάσμα. Οι τροποποιήσεις που επιφέρει ο ΕΚΗΕ προωθούν επίσης τον ανταγωνισμό μεταξύ των υποδομών και την ανάπτυξη δικτύων πολύ υψηλής χωρητικότητας σε ολόκληρη την Ένωση. Τέλος, ο ΕΚΗΕ ρυθμίζει διάφορες πτυχές της παροχής υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, συμπεριλαμβανομένων των υποχρεώσεων καθολικής υπηρεσίας,

των πόρων αριθμοδότησης και των δικαιωμάτων των τελικών χρηστών. Η ενίσχυση των κανόνων αυτών αποσκοπεί στην αυξημένη ασφάλεια και προστασία των καταναλωτών, ιδίως όσον αφορά την οικονομικά προσιτή πρόσβαση στις υπηρεσίες αυτές.

55 Αφετέρου, η μη μεταφορά της οδηγίας 2018/1972 στο πορτογαλικό δίκαιο, πρώτον, υπονομεύει τις ρυθμιστικές πρακτικές σε ολόκληρη την Ένωση όσον αφορά τη διαχείριση του συστήματος ηλεκτρονικών επικοινωνιών, τις άδειες που συνδέονται με το ραδιοφάσμα και τους κανόνες πρόσβασης στην αγορά. Κατά συνέπεια, οι επιχειρήσεις δεν υπόκεινται ούτε σε πιο συνεκτικές και προβλέψιμες διαδικασίες για τη χορήγηση ή την ανανέωση υφιστάμενων δικαιωμάτων χρήσης του ραδιοφάσματος ούτε σε προβλέψιμη ρύθμιση χάρη στην 20ετή ελάχιστη διάρκεια των αδειών χρήσης του ραδιοφάσματος. Τέτοιου είδους αδυναμίες επηρεάζουν άμεσα τη διαθεσιμότητα και την ανάπτυξη δικτύων πολύ υψηλής χωρητικότητας εντός της Ένωσης. Δεύτερον, οι καταναλωτές στερούνται ορισμένα απτά οφέλη που τους παρέχει η οδηγία, όπως οι λύσεις σχετικά με την πρόσβαση σε οικονομικά προσιτές υπηρεσίες επικοινωνιών, η απαίτηση παροχής στους καταναλωτές σαφούς ενημέρωσης ως προς τις συμβάσεις, η υποχρέωση εφαρμογής διαφανών τιμολογίων, η απλούστευση της αλλαγής παρόχου δικτύου με σκοπό την προώθηση πιο προσιτών λιανικών τιμών και η υποχρέωση των παρόχων να προσφέρουν στους τελικούς χρήστες με αναπηρία ισοδύναμη πρόσβαση στις υπηρεσίες επικοινωνιών.

56 Η Επιτροπή προτείνει συντελεστή σοβαρότητας 10 στην υπό κρίση υπόθεση, δεδομένου ότι δεν διαπίστωσε τη συνδρομή επιβαρυντικών ή ελαφρυντικών περιστάσεων.

57 Κατά δεύτερον, όσον αφορά τη διάρκεια της παράβασης, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι αυτή αντιστοιχεί στο χρονικό διάστημα από την επομένη της λήξης της προθεσμίας μεταφοράς της οδηγίας 2018/1972 στο εθνικό δίκαιο, ήτοι την 22α Δεκεμβρίου 2020, έως την ημερομηνία παύσης της παράβασης, ήτοι την προηγουμένη της ημερομηνίας συμμόρφωσης εκ μέρους της Πορτογαλικής Δημοκρατίας, η οποία είναι η 25η Οκτωβρίου 2022, ήτοι η ημερομηνία κατά την οποία το κράτος μέλος αυτό κοινοποίησε στην Επιτροπή τον επικαιροποιημένο πίνακα αντιστοιχίας για τον οποίο έγινε λόγος στη σκέψη 19 της παρούσας απόφασης. Επομένως, η παράβαση διήρκεσε 672 ημέρες.

58 Κατά τρίτον, όσον αφορά την ικανότητα πληρωμής της Πορτογαλικής Δημοκρατίας, η Επιτροπή εφάρμοσε τον συντελεστή «n» που προβλέπεται στην ανακοίνωσή της 2019/C 70/01, με τίτλο «Τροποποίηση της μεθόδου υπολογισμού για τα κατ’ αποκοπήν ποσά και τις ημερήσιες χρηματικές ποινές που προτείνει η Επιτροπή στις διαδικασίες επί παραβάσει ενώπιον του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης» (ΕΕ 2019, C 70, σ. 1). Για τον συντελεστή αυτόν λαμβάνονται υπόψη δύο στοιχεία, ήτοι το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕγχΠ) και η θεσμική βαρύτητα του συγκεκριμένου κράτους μέλους, για την οποία λαμβάνεται υπόψη ο αριθμός των εδρών του στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

59 Μολονότι με την απόφαση του Δικαστηρίου της 20ής Ιανουαρίου 2022, Επιτροπή κατά Ελλάδας (Ανάκτηση κρατικών ενισχύσεων – Σιδηρονικέλιο) (C-51/20, EU:C:2022:36), είχε ήδη τεθεί εν αμφιβόλω η κρισιμότητα τόσο του δεύτερου αυτού στοιχείου όσο και του συντελεστή προσαρμογής 4,5, όπως προβλέπονται από την ως άνω ανακοίνωση, εντούτοις η Επιτροπή αποφάσισε να εφαρμόσει εν προκειμένω τα κριτήρια που αυτή προβλέπει, εν αναμονή της έκδοσης νέας ανακοίνωσης η οποία να λαμβάνει υπόψη την πρόσφατη νομολογία του Δικαστηρίου.

60 Ειδικότερα, σύμφωνα με την ανακοίνωση 2022/C 74/02 της Επιτροπής, με τίτλο «Επικαιροποίηση των στοιχείων που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του κατ' αποκοπή ποσού και των χρηματικών ποινών που προτείνονται από την Επιτροπή στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε διαδικασίες επί παραβάσει» (ΕΕ 2022, C 74, σ. 2) (στο εξής: ανακοίνωση του 2022), ο συντελεστής «n» για την Πορτογαλία είναι 0,57.

61 Όσον αφορά τον καθορισμό του ύψους του κατ' αποκοπήν ποσού, από το σημείο 20 της ανακοίνωσης του 2005 προκύπτει, κατά την Επιτροπή, ότι το κατ' αποκοπήν ποσό πρέπει να έχει μια σταθερή κατώτατη βάση, η οποία αντανακλά την αρχή σύμφωνα με την οποία κάθε παρατεταμένη παράλειψη εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης συνιστά αφ' εαυτής και ανεξάρτητα από την ύπαρξη οποιασδήποτε επιβαρυντικής περίστασης προσβολή της αρχής της νομιμότητας σε μια κοινότητα δικαίου και πρέπει να επισύρει ουσιαστική κύρωση. Σύμφωνα με την ανακοίνωση του 2022, το κατώτατο κατ' αποκοπήν ποσό για την Πορτογαλική Δημοκρατία είναι 1 286 000 ευρώ.

62 Κατ' εφαρμογήν της μεθοδολογίας που καθορίστηκε με τις ανακοινώσεις του 2005 και του 2011, εάν το αποτέλεσμα του υπολογισμού του κατ' αποκοπήν ποσού υπερβαίνει το ως άνω κατώτατο ποσό, η Επιτροπή προτείνει στο Δικαστήριο τον προσδιορισμό του κατ' αποκοπήν ποσού μέσω του πολλαπλασιασμού ενός ημερήσιου ποσού επί τον αριθμό ημερών εξακολούθησης της παράβασης, ήτοι εν προκειμένω 672 ημέρες.

63 Ειδικότερα, το ημερήσιο κατ' αποκοπήν ποσό είναι το γινόμενο του ενιαίου βασικού κατ' αποκοπήν ποσού που χρησιμεύει για τον υπολογισμό του ημερήσιου κατ' αποκοπήν ποσού επί τον συντελεστή σοβαρότητας και επί τον συντελεστή «n». Κατά την ανακοίνωση του 2022, το ενιαίο βασικό κατ' αποκοπήν ποσό είναι 909 ευρώ. Εν προκειμένω, ο συντελεστής σοβαρότητας είναι 10. Ο συντελεστής «n» για την Πορτογαλία είναι 0,57. Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι το κατ' αποκοπήν ποσό ανέρχεται σε 5 181,3 ευρώ ανά ημέρα.

64 Συνεπώς το ύψος του κατ' αποκοπήν ποσού πρέπει να οριστεί σε 3 481 833,60 ευρώ.

65 Η Πορτογαλική Δημοκρατία αντιτείνει, πρώτον, ότι το αίτημα της Επιτροπής για την επιβολή κατ' αποκοπήν ποσού πρέπει να λαμβάνει υπόψη τον σκοπό που επιδιώκει η κύρωση αυτή κατά τη φύση της, όπως αυτή προκύπτει από το άρθρο 260, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ. Ως προς το ζήτημα αυτό, η μεθοδολογία που ακολουθεί η Επιτροπή στις ανακοινώσεις της είναι αμφισβητήσιμη και η λήψη της απόφασης για την επιβολή της προβλεπόμενης στη διάταξη αυτήν κύρωσης εναπόκειται αποκλειστικά στο Δικαστήριο, κατόπιν ελεύθερης εκτιμήσεως των περιστάσεων της συγκεκριμένης υπόθεσης.

66 Στο ως άνω πλαίσιο, η Πορτογαλική Δημοκρατία εκθέτει, κατ' αρχάς, ότι, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας μεταφοράς της οδηγίας 2018/1972 στο εθνικό δίκαιο, διαλύθηκε πρόωρα το Assembleia da República (Πορτογαλικό Κοινοβούλιο), εν συνεχεία, ότι, στο κράτος μέλος αυτό, το κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ, με βάση την ισοδυναμία αγοραστικής δύναμης, ήταν κατά το 2021 το έβδομο χαμηλότερο στην Ένωση, ήτοι κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ κατά 26 % χαμηλότερο από τον μέσο όρο της Ένωσης, σύμφωνα με τα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Eurostat), και, τέλος, ότι η ίδια η περιπλοκότητα της οδηγίας είχε ως αποτέλεσμα την καθυστερημένη μεταφορά της στα περισσότερα κράτη μέλη. Στα ανωτέρω προστίθενται οι επιπτώσεις της πανδημίας της νόσου COVID-19 στον πληθωρισμό και στο ΑΕγχΠ, τις οποίες επέτεινε η σύγκρουση Ρωσίας-Ουκρανίας.

67 Εξάλλου, δεδομένου ότι η οδηγία 2018/1972 έχει ήδη μεταφερθεί στο πορτογαλικό δίκαιο, η επιβολή εν προκειμένω κύρωσης στερείται σκοπού και θα ήταν προδήλως δυσανάλογη και όψιμη.

68 Δεύτερον, η Πορτογαλική Δημοκρατία αμφισβητεί τη μέθοδο υπολογισμού που εφάρμοσε η Επιτροπή.

69 Όσον αφορά, κατ' αρχάς, τη σοβαρότητα της προσαπτόμενης παράβασης, η Πορτογαλική Δημοκρατία αναγνωρίζει μεν τη σημασία του καθεστώτος που θεσπίζεται με την οδηγία 2018/1972 για τον εκσυγχρονισμό του τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, αλλά υποστηρίζει ότι δεν εθίγησαν τα συμφέροντα των καταναλωτών, δεδομένου ότι υπήρχε ήδη νομοθεσία η οποία καθιστούσε δυνατή τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς ηλεκτρονικών επικοινωνιών και ότι, ως εκ τούτου, η καθυστέρηση στη μεταφορά της οδηγίας δεν παρακώλυσε τη λειτουργία της αγοράς αυτής. Ειδικότερα, λαμβανομένης υπόψη της γενικότερης καθυστέρησης των διαδικασιών για τη μεταφορά της οδηγίας στις έννομες τάξεις των κρατών μελών, ο ΕΚΗΕ άρχισε ουσιαστικά να έχει εφαρμογή μετά την 28η Ιουλίου 2022, ημερομηνία κατά την οποία κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή τα τελευταία εθνικά μέτρα μεταφοράς της οδηγίας. Κατά συνέπεια και λαμβανομένου υπόψη ότι ο νόμος 16/2022 μετέφερε την οδηγία 2018/1972 στο εθνικό δίκαιο μόνο 21 ημέρες μετά την κοινοποίηση του τελευταίου από τα μέτρα αυτά, η χρήση του συντελεστή «σοβαρότητας» πρέπει να σταθμιστεί με τις πραγματικές συνέπειες της προσαπτόμενης παράβασης στην πράξη. Η ενιαία αγορά, λαμβανομένης υπόψη της εν γένει κατάστασής της, δεν επηρεάστηκε στην πραγματικότητα αντικειμενικά από την καθυστέρηση μεταφοράς της οδηγίας στο πορτογαλικό δίκαιο.

70 Στο ως άνω πλαίσιο, κακώς η Επιτροπή δεν αναγνώρισε τη συνδρομή ελαφρυντικών περιστάσεων. Ειδικότερα, οι ελαφρυντικές περιστάσεις έχουν ως εξής. Κατά πρώτον, η κατάσταση που επικρατούσε στην Πορτογαλία κατά τον χρόνο εκείνο, ήτοι η διάλυση του Κοινοβουλίου και η πτώση της κυβέρνησης, καθιστούσε αδύνατη την ψήφιση και τη δημοσίευση του νόμου 16/2022, παρά το ότι η σχετική νομοθετική διαδικασία ήταν σε προχωρημένο στάδιο κατά την προηγούμενη κοινοβουλευτική περίοδο. Μάλιστα, ο νόμος αυτός ήταν ένας από τους πρώτους που ψηφίστηκαν και δημοσιεύθηκαν μετά την ανάληψη καθηκόντων εκ μέρους της νέας κυβέρνησης. Κατά δεύτερον, η ίδια η περιπλοκότητα της οδηγίας 2018/1972 προκάλεσε καθυστερήσεις στη μεταφορά της στο εθνικό δίκαιο στα περισσότερα κράτη μέλη, πράγμα που καταδεικνύει την αντικειμενική δυσκολία της μεταφοράς της. Κατά τρίτον, η πανδημία της νόσου COVID-19 είχε απροσδόκητες συνέπειες όσον αφορά τη νομοθετική διαδικασία για τη μεταφορά της οδηγίας στο εθνικό δίκαιο. Ειδικότερα, η επανειλημμένη κήρυξη κατάστασης έκτακτης ανάγκης είχε ως αποτέλεσμα τη λήψη περιοριστικών μέτρων, τα οποία περιόρισαν και οριοθέτησαν τη δραστηριότητα και τη λειτουργία πολλών υπηρεσιών του πορτογαλικού Δημοσίου για μακρά χρονικά διαστήματα. Κατά τέταρτον, πρόκειται για την πρώτη προσφυγή λόγω παραβάσεως που στρέφεται κατά της Πορτογαλικής Δημοκρατίας λόγω μη μεταφοράς οδηγίας, πράγμα που αποκλείει κάθε μορφή υποτροπής. Κατά πέμπτον, οι παρεμβάσεις των πορτογαλικών αρχών, οι οποίες στηρίζονταν σε συνεχή και διαφανή διάλογο με την Επιτροπή, αντανακλούν τη δέσμευση του κράτους μέλους αυτού για την επίλυση της κατάστασης και μαρτυρούν την καλόπιστη συνεργασία του με την Επιτροπή.

71 Εν συνεχεία, όσον αφορά τη διάρκεια της παράβασης, η Πορτογαλική Δημοκρατία αντιτείνει ότι η ανακοίνωση πινάκων αντιστοιχίας μεταξύ των διατάξεων μιας οδηγίας και των διατάξεων των εθνικών μέτρων μεταφοράς της έχει απλώς συμπληρωματικό χαρακτήρα σε σχέση με τα μέτρα αυτά και ότι, συνεπώς, η ημερομηνία παύσης της παράβασης δεν μπορεί να είναι η ημερομηνία ανακοίνωσης των πινάκων αυτών στην Επιτροπή. Κατά συνέπεια, εν προκειμένω, η ημερομηνία παύσης της παράβασης είναι η 16η Αυγούστου 2022, ημερομηνία κατά την οποία ο νόμος

16/2022, ο οποίος μετέφερε πλήρως την οδηγία 2018/1972, δημοσιεύθηκε στην *Diário da República* και κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή, ενώ όλες οι κοινοποιήσεις που έλαβαν χώρα μετά την ημερομηνία αυτή αφορούσαν μόνον πληροφορίες διοικητικού χαρακτήρα, τις οποίες σε ορισμένες περιπτώσεις είχε ζητήσει η ίδια η Επιτροπή.

72 Εν πάση περιπτώσει, αν το Δικαστήριο κρίνει ότι ο πίνακας αντιστοιχίας είναι κρίσιμος για τον καθορισμό της ημερομηνίας παύσης της προσαπτόμενης παράβασης, η ημερομηνία που πρέπει να ληφθεί υπόψη είναι η 8η Σεπτεμβρίου 2022, ήτοι η ημερομηνία κατά την οποία η Πορτογαλική Κυβέρνηση κοινοποίησε στην Επιτροπή τον πίνακα αντιστοιχίας, συνοδευόμενο από λεπτομερέστερες πληροφορίες.

73 Τέλος, όσον αφορά την ικανότητα πληρωμής της Πορτογαλίας, η Πορτογαλική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι πρέπει να αναθεωρηθεί η μέθοδος που ακολουθεί η Επιτροπή στην ανακοίνωση 2019/C 70/01, που μνημονεύεται στη σκέψη 58 της παρούσας απόφασης, και ότι το Δικαστήριο πρέπει να κάνει χρήση της ευρείας εξουσίας εκτιμήσεως που έχει συναφώς. Ειδικότερα, πρέπει να ληφθούν υπόψη ο πληθωρισμός και οι συνέπειες της σύγκρουσης Ρωσίας-Ουκρανίας. Εξάλλου, το Δικαστήριο έχει ήδη αναγνωρίσει τη σημασία που έχει ο πληθωρισμός και το ΑΕγχΠ για την εκτίμηση της ικανότητας πληρωμής των κρατών μελών.

74 Τρίτον, η Πορτογαλική Δημοκρατία αμφισβητεί τους υπολογισμούς της Επιτροπής. Επισημαίνει ότι, για την επιβολή της υποχρέωσης καταβολής κατ' αποκοπήν ποσού και, αν αυτή αποφασιστεί, για τον καθορισμό του ύψους του ποσού αυτού, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το σύνολο των κρίσιμων στοιχείων που αφορούν τόσο τα χαρακτηριστικά της διαπιστωθείσας παράβασης όσο και τη στάση του συγκεκριμένου κράτους μέλους. Ως προς το ζήτημα αυτό, η επιβολή του κατ' αποκοπήν ποσού πρέπει να έχει πρωτίστως αποτρεπτικό αποτέλεσμα, για το οποίο πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η στάση του κράτους μέλους και η αρχή της αναλογικότητας.

75 Πλην όμως, κατά την Πορτογαλική Δημοκρατία, κατ' αρχάς, δεδομένου, αφενός, ότι η κατάσταση την οποία υπέβαλε η Επιτροπή στην κρίση του Δικαστηρίου είναι απόρροια ενός συνόλου αντικειμενικών περιστάσεων και, αφετέρου, ότι ουδέποτε έχει ασκηθεί προσφυγή του άρθρου 260, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ λόγω παραβάσεως κατά του κράτους μέλους αυτού, δεν συντρέχει αντικειμενική ανάγκη να διορθωθεί οποιαδήποτε συμπεριφορά των πορτογαλικών αρχών. Στην πραγματικότητα, η καθυστέρηση στη μεταφορά της οδηγίας 2018/1972 στο εθνικό δίκαιο οφείλεται σε λόγους ανωτέρας βίας. Ειδικότερα, θα ήταν αντικειμενικώς αδύνατο για το εν λόγω κράτος μέλος να μεταφέρει την οδηγία στο εθνικό δίκαιο εντός της προβλεπόμενης από αυτήν προθεσμίας.

76 Εν συνεχεία, όσον αφορά τις επιπτώσεις της καθυστέρησης αυτής στην εσωτερική αγορά, δεν υπάρχει κανένας αποκαταστατικός σκοπός ο οποίος να δικαιολογεί την επιβολή της υποχρέωσης καταβολής κατ' αποκοπήν ποσού. Η καθυστέρηση στη μεταφορά της οδηγίας 2018/1972 στις έννομες τάξεις των κρατών μελών ήταν γενική και, επομένως, η κατάσταση που επικρατούσε στην Πορτογαλία δεν διατάραξε την αρμονική και συνεπή λειτουργία του ευρωπαϊκού πλαισίου ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

77 Τέλος, ακόμη και αν το Δικαστήριο κρίνει ότι πρέπει να επιβληθεί κύρωση, είναι αναγκαίο να εξετάσει όλους τους λόγους που εκτέθηκαν για τη μείωση του προταθέντος από την Επιτροπή κατ' αποκοπήν ποσού.

– *Εκτίμηση του Δικαστηρίου*

78 Δεδομένου ότι, όπως προκύπτει από τη σκέψη 47 της παρούσας απόφασης, αποδεικνύεται ότι, κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, η Πορτογαλική Δημοκρατία δεν είχε ανακοινώσει στην Επιτροπή κανένα μέτρο μεταφοράς της οδηγίας 2018/1972 στο εθνικό δίκαιο, κατά την έννοια του άρθρου 260, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ, η διαπιστωθείσα ως άνω παράβαση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της διάταξης αυτής.

79 Κατά πάγια νομολογία, ο σκοπός της υποχρέωσης καταβολής κατ' αποκοπήν ποσού δυνάμει της ανωτέρω διάταξης στηρίζεται στην αποτίμηση των συνεπειών τις οποίες έχει η μη εκπλήρωση των υποχρεώσεων του συγκεκριμένου κράτους μέλους επί των ιδιωτικών και δημοσίων συμφερόντων, ιδίως όταν η παράβαση συνεχίστηκε επί μακρό χρονικό διάστημα [πρβλ. απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 2021, Επιτροπή κατά Ισπανίας (Οδηγία για τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα – Ποινικό δίκαιο), C-658/19, EU:C:2021:138, σκέψη 54 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

80 Όσον αφορά τη σκοπιμότητα της επιβολής υποχρέωσης καταβολής κατ' αποκοπήν ποσού εν προκειμένω, υπενθυμίζεται ότι απόκειται στο Δικαστήριο να επιβάλει, σε κάθε υπόθεση και ανάλογα με τις συγκεκριμένες περιστάσεις της ενώπιόν του διαφοράς, καθώς και ανάλογα με τον βαθμό πειθούς και αποτροπής που κρίνει απαραίτητο, τις κατάλληλες χρηματικές κυρώσεις, προκειμένου, ιδίως, να προλάβει την επανάληψη παρόμοιων παραβιάσεων του δικαίου της Ένωσης [απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 2021, Επιτροπή κατά Ισπανίας (Οδηγία για τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα – Ποινικό δίκαιο), C-658/19, EU:C:2021:138, σκέψη 69 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

81 Στην υπό κρίση υπόθεση, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, παρά το γεγονός ότι η Πορτογαλική Δημοκρατία συνεργάστηκε με τις υπηρεσίες της Επιτροπής καθ' όλη τη διάρκεια της προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασίας και τις ενημέρωσε για τους λόγους που την εμπόδισαν να μεταφέρει στο πορτογαλικό δίκαιο την οδηγία 2018/1972, το σύνολο των νομικών και πραγματικών στοιχείων που σχετίζονται με τη διαπιστωθείσα παράβαση, ήτοι το γεγονός ότι δεν είχε ανακοινωθεί κανένα αναγκαίο μέτρο για τη μεταφορά της οδηγίας στο εθνικό δίκαιο κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, ή έστω κατά τον χρόνο άσκησης της υπό κρίση προσφυγής, αποτελεί ένδειξη περί του ότι για την αποτελεσματική πρόληψη ανάλογων μελλοντικών παραβάσεων του δικαίου της Ένωσης μπορεί να απαιτείται η λήψη ενός αποτρεπτικού μέτρου, όπως είναι η επιβολή κατ' αποκοπήν ποσού [βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 2021, Επιτροπή κατά Ισπανίας (Οδηγία για τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα – Ποινικό δίκαιο), C-658/19, EU:C:2021:138, σκέψη 70 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

82 Η εκτίμηση αυτή δεν κλονίζεται από την επιχειρηματολογία της Πορτογαλικής Δημοκρατίας που εκτίθεται στις σκέψεις 66 και 67 της παρούσας απόφασης.

83 Πράγματι, πρώτον, δεν μπορεί να γίνει επίκληση του γεγονότος ότι το Πορτογαλικό Κοινοβούλιο διαλύθηκε πρόωρα κατά τον χρόνο της μεταφοράς της οδηγίας 2018/1972 στο εθνικό δίκαιο για να δικαιολογηθεί η μη τήρηση των υποχρεώσεων που απορρέουν από το δίκαιο της Ένωσης [πρβλ. απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 2021, Επιτροπή κατά Ισπανίας (Οδηγία για τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα – Ποινικό δίκαιο), C-658/19, EU:C:2021:138, σκέψεις 72 και 78 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

84 Δεύτερον, μολονότι το κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ του συγκεκριμένου κράτους μέλους αποτελεί στοιχείο το οποίο μπορεί να ληφθεί υπόψη για τον υπολογισμό του ποσού της χρηματικής κύρωσης, δεν μπορεί να είναι κρίσιμο για την εκτίμηση της σκοπιμότητας της επιβολής τέτοιας χρηματικής κύρωσης.

85 Τρίτον, το αυτό ισχύει για την περιπλοκότητα της οδηγίας 2018/1972 και για το γεγονός ότι άλλα κράτη μέλη μετέφεραν καθυστερημένα την οδηγία αυτή στο εθνικό τους δίκαιο. Εξάλλου, η Πορτογαλική Δημοκρατία δεν ζήτησε από τον νομοθέτη της Ένωσης να παρατείνει την προθεσμία μεταφοράς της εν λόγω οδηγίας στο εθνικό δίκαιο και αυτός έκρινε ότι η οδηγία δεν παρουσίαζε δυσκολίες οι οποίες να εμποδίζουν τη μεταφορά της στις εσωτερικές έννομες τάξεις των κρατών μελών εντός της προθεσμίας που προβλέπει το άρθρο της 124. Η θέση των λοιπών κρατών μελών ως προς το ζήτημα αυτό δεν ασκεί επιρροή στην εκτίμηση της ύπαρξης της προσαπτόμενης παράβασης.

86 Τέταρτον, όσον αφορά τις επιπτώσεις της πανδημίας COVID-19, η οποία εκδηλώθηκε στις αρχές του 2020, όχι μόνο δεν αποδεικνύεται, αλλά ούτε καν υποστηρίζεται ότι η πανδημία δικαιολογεί ολόκληρη την εκ μέρους της Πορτογαλικής Δημοκρατίας καθυστέρηση στη μεταφορά της οδηγίας 2018/1972 στο εθνικό δίκαιο.

87 Πέμπτον, όσον αφορά τη σύγκρουση Ρωσίας-Ουκρανίας, η οποία άρχισε τον Φεβρουάριο του 2022, και τις επιπτώσεις της στον πληθωρισμό και στο ΑΕγχΠ, αρκεί η επισήμανση ότι οι περιστάσεις αυτές, ακόμη και αν υποτεθεί ότι μπορούν να επηρεάσουν την ικανότητα ενός κράτους μέλους να συμμορφωθεί προς τις υποχρεώσεις που υπέχει από το δίκαιο της Ένωσης, επήλθαν μετά τη λήξη της προθεσμίας μεταφοράς της οδηγίας 2018/1972 στο εθνικό δίκαιο, η οποία κατά το άρθρο της 124 ήταν η 21η Δεκεμβρίου 2020.

88 Έκτον, το γεγονός ότι η οδηγία 2018/1972 μεταφέρθηκε στην πορτογαλική έννομη τάξη μετά την παρέλευση της εν λόγω προθεσμίας μπορεί μεν να δικαιολογεί, όπως εξάλλου και η ίδια η Επιτροπή επισήμανε στο από 22 Μαρτίου 2023 δικόγραφό της με το οποίο παραιτήθηκε μερικώς από την προσφυγή, τη μη επιβολή χρηματικής ποινής, αλλά δεν ματαιώνει τον σκοπό που εξυπηρετεί η επιβολή κατ' αποκοπήν ποσού, όπως αυτός εκτίθεται στη σκέψη 79 της παρούσας απόφασης. Πράγματι, η ίδια η καθυστέρηση μεταφοράς της οδηγίας 2018/1972 μπορεί να έχει συνέπειες επί των ιδιωτικών και δημοσίων συμφερόντων, ιδίως όταν η παράβαση συνεχίστηκε επί μακρό χρονικό διάστημα.

89 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, είναι σκόπιμη η επιβολή κατ' αποκοπήν ποσού στην Πορτογαλική Δημοκρατία.

90 Όσον αφορά τον υπολογισμό του κατ' αποκοπήν ποσού, υπενθυμίζεται ότι στο Δικαστήριο απόκειται, κατά την άσκηση της εξουσίας εκτιμήσεως που διαθέτει συναφώς, όπως η εξουσία αυτή οριοθετείται από τις προτάσεις της Επιτροπής, να καθορίζει το ύψος του κατ' αποκοπήν ποσού στην καταβολή του οποίου μπορεί να υποχρεωθεί ένα κράτος μέλος δυνάμει του άρθρου 260, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ, κατά τρόπον ώστε το ποσό αυτό να είναι, αφενός, προσαρμοσμένο στις περιστάσεις και, αφετέρου, ανάλογο προς τη διαπραχθείσα παράβαση. Μεταξύ των κρίσιμων προς τούτο παραγόντων περιλαμβάνονται, ιδίως, η σοβαρότητα της διαπιστωθείσας παράβασης και το χρονικό διάστημα κατά το οποίο αυτή συνεχίστηκε, καθώς και η ικανότητα πληρωμής του συγκεκριμένου κράτους μέλους [απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 2021, Επιτροπή κατά Ισπανίας (Οδηγία για τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα – Ποινικό δίκαιο), C-658/19, EU:C:2021:138, σκέψη 73 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

91 Όσον αφορά, κατά πρώτον, τη σοβαρότητα της παράβασης, υπενθυμίζεται ότι η υποχρέωση λήψης των εθνικών μέτρων για τη διασφάλιση της πλήρους μεταφοράς οδηγίας και η υποχρέωση ανακοίνωσης των μέτρων αυτών στην Επιτροπή αποτελούν ουσιώδεις υποχρεώσεις των κρατών μελών προκειμένου να διασφαλισθεί η πλήρης αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ένωσης και ότι, επομένως, η παράβαση των υποχρεώσεων αυτών πρέπει να θεωρείται μετά βεβαιότητας ως σοβαρή [απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 2021, Επιτροπή κατά Ισπανίας (Οδηγία για τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα – Ποινικό δίκαιο), C-658/19, EU:C:2021:138, σκέψη 74 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

92 Εν προκειμένω, διαπιστώνεται ότι, όπως προκύπτει από τη σκέψη 47 της παρούσας απόφασης, κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, ήτοι την 23η Νοεμβρίου 2021, η Πορτογαλική Δημοκρατία δεν είχε εκπληρώσει τις υποχρεώσεις μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο τις οποίες υπείχε από την οδηγία 2018/1972 και, επομένως, δεν είχε διασφαλιστεί η πλήρης αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ένωσης. Η σοβαρότητα της παράβασης επιτείνεται από το γεγονός ότι, κατά την ως άνω ημερομηνία, η Πορτογαλική Δημοκρατία δεν είχε ακόμη ανακοινώσει κανένα μέτρο μεταφοράς της οδηγίας στο εθνικό δίκαιο.

93 Επιπλέον, όπως τονίζει η Επιτροπή, η οδηγία 2018/1972 είναι η κύρια νομοθετική πράξη στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

94 Ειδικότερα, κατ' αρχάς, η οδηγία 2018/1972 θεσπίζει, όπως προκύπτει από το άρθρο της 1, παράγραφος 1, «εναρμονισμένο πλαίσιο για τη ρύθμιση δικτύων ηλεκτρονικών επικοινωνιών, υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, συναφών ευκολιών και συναφών υπηρεσιών, καθώς και ορισμένων πτυχών του τερματικού εξοπλισμού. Καθορίζει τα καθήκοντα των εθνικών ρυθμιστικών αρχών και, κατά περίπτωση, άλλων αρμόδιων αρχών και θεσπίζει σύνολο διαδικασιών για την εξασφάλιση της εναρμονισμένης εφαρμογής του ρυθμιστικού πλαισίου σε ολόκληρη την Ένωση».

95 Περαιτέρω, η οδηγία αποσκοπεί, κατά το άρθρο της 1, παράγραφος 2, αφενός, στην υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών που έχει ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη και χρήση δικτύων πολύ υψηλής χωρητικότητας, βιώσιμο ανταγωνισμό, διαλειτουργικότητα των υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, προσβασιμότητα, ασφάλεια δικτύων και υπηρεσιών και οφέλη για τους τελικούς χρήστες, και, αφετέρου, στη διασφάλιση της παροχής, εντός ολόκληρης της Ένωσης, διαθέσιμων στο κοινό υπηρεσιών καλής ποιότητας, σε προσιτή τιμή χάρη στον πραγματικό ανταγωνισμό και τις πραγματικές επιλογές, στην αντιμετώπιση των περιπτώσεων όπου οι ανάγκες των τελικών χρηστών, συμπεριλαμβανομένων εκείνων με αναπηρίες προκειμένου να έχουν πρόσβαση στις υπηρεσίες επί ίσοις όροις με τους υπόλοιπους, δεν καλύπτονται ικανοποιητικά από την αγορά και στον καθορισμό των αναγκαίων δικαιωμάτων τελικού χρήστη.

96 Τέλος, όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές της σκέψεις 2 και 3, η οδηγία τροποποιεί το ρυθμιστικό πλαίσιο που ίσχυε πριν από την έκδοσή της προκειμένου να ληφθούν υπόψη οι τεχνολογικές εξελίξεις και οι εξελίξεις στην αγορά.

97 Βεβαίως, όπως επισημαίνει η Πορτογαλική Δημοκρατία, ο επίμαχος τομέας ρυθμίζεται ήδη από άλλες πράξεις του δικαίου της Ένωσης τις οποίες η οδηγία 2018/1972 τροποποιεί ή αντικαθιστά.

98 Εντούτοις, η οδηγία δεν περιορίζεται στην κωδικοποίηση των πράξεων αυτών. Πράγματι, όπως τονίζει η Επιτροπή χωρίς να αντικρούεται από την Πορτογαλική Δημοκρατία, ο ΕΚΗΕ ενισχύει ιδίως τις επιλογές και τα δικαιώματα των καταναλωτών, διασφαλίζοντας υψηλότερα πρότυπα

υπηρεσιών επικοινωνίας, και τον ρόλο των εθνικών ρυθμιστικών αρχών, καθορίζοντας ένα ελάχιστο σύνολο αρμοδιοτήτων για αυτές και ενισχύοντας την ανεξαρτησία τους, μέσω της θέσπισης κριτηρίων για τους διορισμούς και τις υποχρεώσεις όσον αφορά την υποβολή πληροφοριών και εκθέσεων. Επιπλέον, ο ΕΚΗΕ ρυθμίζει διάφορες πτυχές της παροχής υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, συμπεριλαμβανομένων των υποχρεώσεων καθολικής υπηρεσίας, των πόρων αριθμοδότησης και των δικαιωμάτων των τελικών χρηστών. Η ενίσχυση μέσω του ΕΚΗΕ των κανόνων οργάνωσης του τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών αποσκοπεί στην αυξημένη ασφάλεια και προστασία των καταναλωτών, ιδίως όσον αφορά την οικονομικά προσιτή πρόσβαση στις υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

99 Επισημαίνεται ότι, όπως ορθώς υποστηρίζει η Επιτροπή, η εκ μέρους της Πορτογαλικής Δημοκρατίας παράλειψη μεταφοράς της οδηγίας 2018/1972, πρώτον, υπονομεύει τις ρυθμιστικές πρακτικές σε ολόκληρη την Ένωση όσον αφορά τη διαχείριση του συστήματος ηλεκτρονικών επικοινωνιών, τις άδειες που αφορούν το ραδιοφάσμα και τους κανόνες πρόσβασης στην αγορά. Κατά συνέπεια, οι επιχειρήσεις δεν υπόκεινται ούτε σε πιο συνεκτικές και προβλέψιμες διαδικασίες για τη χορήγηση ή την ανανέωση των υφιστάμενων δικαιωμάτων χρήσης του ραδιοφάσματος ούτε σε προβλέψιμη ρύθμιση χάρη στην 20ετή ελάχιστη διάρκεια των αδειών χρήσης του ραδιοφάσματος. Τέτοιου είδους αδυναμίες επηρεάζουν άμεσα τη διαθεσιμότητα και την ανάπτυξη δικτύων πολύ υψηλής χωρητικότητας εντός της Ένωσης. Δεύτερον, οι καταναλωτές στερούνται ορισμένα απτά οφέλη που παρέχει η οδηγία, όπως είναι οι λύσεις σχετικά με την πρόσβαση σε οικονομικά προσιτές υπηρεσίες επικοινωνιών, η απαίτηση παροχής στους καταναλωτές σαφούς ενημέρωσης ως προς τις συμβάσεις, η υποχρέωση εφαρμογής διαφανών τιμολογίων, η απλούστευση της αλλαγής παρόχου δικτύου με σκοπό την προώθηση πιο προσιτών λιανικών τιμών και η υποχρέωση των παρόχων να προσφέρουν στους τελικούς χρήστες με αναπηρία ισοδύναμη πρόσβαση στις υπηρεσίες επικοινωνιών.

100 Όσον αφορά, κατά δεύτερον, τη διάρκεια της παράβασης, υπενθυμίζεται ότι αυτή πρέπει, κατ’ αρχήν, να υπολογίζεται με βάση το χρονικό σημείο κατά το οποίο το Δικαστήριο εξετάζει τα πραγματικά περιστατικά και ότι η εκτίμηση αυτή των πραγματικών περιστατικών πρέπει να θεωρηθεί ότι πραγματοποιείται κατά την ημερομηνία περάτωσης της διαδικασίας [πρβλ. απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 2021, Επιτροπή κατά Ισπανίας (Οδηγία για τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα – Ποινικό δίκαιο), C-658/19, EU:C:2021:138, σκέψη 79 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

101 Όσον αφορά, αφενός, το χρονικό σημείο έναρξης της περιόδου που πρέπει να ληφθεί υπόψη για τον καθορισμό του ύψους του κατ’ αποκοπήν ποσού το οποίο πρέπει να επιβληθεί κατ’ εφαρμογήν του άρθρου 260, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, σε αντίθεση με την ημερήσια χρηματική ποινή, η ημερομηνία που πρέπει να ληφθεί υπόψη προς τον σκοπό εκτίμησης της διάρκειας της επίμαχης παράβασης δεν είναι η ημερομηνία λήξης της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, αλλά η ημερομηνία λήξης της προθεσμίας μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο που προβλέπει η επίμαχη οδηγία [πρβλ. αποφάσεις της 16ης Ιουλίου 2020, Επιτροπή κατά Ρουμανίας (Καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες), C-549/18, EU:C:2020:563, σκέψη 79, και της 16ης Ιουλίου 2020, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (Καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες), C-550/18, EU:C:2020:564, σκέψη 90].

102 Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται βασίμως ότι, κατά τη λήξη της προθεσμίας μεταφοράς που προβλέπει το άρθρο 124 της οδηγίας 2018/1972, ήτοι την 21η Δεκεμβρίου 2020, η Πορτογαλική Δημοκρατία δεν είχε θεσπίσει τις αναγκαίες νομοθετικές, ρυθμιστικές και διοικητικές διατάξεις για τη μεταφορά της οδηγίας αυτής στο εθνικό δίκαιο και, συνακόλουθα, δεν είχε ανακοινώσει στην Επιτροπή τα μέτρα μεταφοράς της στην εσωτερική έννομη τάξη.

103 Αφετέρου, δεν αμφισβητείται ότι η παράβαση που διαπιστώθηκε στη σκέψη 47 έπαυσε.

104 Εντούτοις, οι διάδικοι ερίζουν ως προς την ημερομηνία κατά την οποία έπαυσε η παράβαση. Κατά την Επιτροπή, η παράβαση έπαυσε την ημερομηνία κατά την οποία η Πορτογαλική Δημοκρατία τής ανακοίνωσε τον επικαιροποιημένο πίνακα αντιστοιχίας, ήτοι την 25η Οκτωβρίου 2022. Αντιθέτως, η Πορτογαλική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι η παράβαση έπαυσε την ημερομηνία κατά την οποία ανακοίνωσε στην Επιτροπή τον νόμο 16/2022, ήτοι την 16η Αυγούστου 2022.

105 Ως προς το ζήτημα αυτό, υπενθυμίζεται ότι σκοπός του άρθρου 260, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ είναι όχι μόνο να παρακινηθούν τα κράτη μέλη να παύσουν, το συντομότερο δυνατό, παράβαση η οποία, ελλείψει ενός τέτοιου μέτρου, θα έτεινε να συνεχιστεί, αλλά και να καταστεί πιο ευέλικτη και ταχεία η διαδικασία για την επιβολή χρηματικών κυρώσεων για τις παραβάσεις της υποχρεώσεως ανακοινώσεως εθνικού μέτρου μεταφοράς οδηγίας που εκδόθηκε σύμφωνα με τη νομοθετική διαδικασία, τούτο δε προκειμένου να διασφαλιστεί ότι τα κράτη μέλη θα συμμορφώνονται προς τις υποχρεώσεις που υπέχουν από το δίκαιο της Ένωσης και ότι θα θεσπίζουν όλες τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις για τη μεταφορά της οδηγίας στις εθνικές έννομες τάξεις τους [πρβλ. απόφαση της 8ης Ιουλίου 2019, Επιτροπή κατά Βελγίου (Άρθρο 260, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ – Υψίρρυθμα δίκτυα), C-543/17, EU:C:2019:573, σκέψη 52 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

106 Πράγματι, η ανακοίνωση στην οποία πρέπει να προβαίνουν τα κράτη μέλη, σύμφωνα με το άρθρο 260, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό με την αρχή της καλόπιστης συνεργασίας, την οποία θεσπίζει το άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ, αποσκοπεί στη διευκόλυνση της εκπληρώσεως της αποστολής της Επιτροπής, η οποία συνίσταται ιδίως, κατά το άρθρο 17 ΣΕΕ, στη μέριμνα για την εφαρμογή των διατάξεων των Συνθηκών, καθώς και των διατάξεων που θεσπίζονται δυνάμει αυτών από τα θεσμικά όργανα. Η ανακοίνωση αυτή πρέπει, επομένως, να περιέχει αρκούντως σαφείς και ακριβείς πληροφορίες όσον αφορά το περιεχόμενο των εθνικών κανόνων που μεταφέρουν μια οδηγία. Ειδικότερα, η ανακοίνωση αυτή, η οποία μπορεί να συνοδεύεται από πίνακα αντιστοιχίας μεταξύ των διατάξεων της οδηγίας και των εθνικών κανόνων μεταφοράς της, πρέπει να απαριθμεί με σαφήνεια τα νομοθετικά, κανονιστικά και διοικητικά μέτρα μέσω των οποίων το κράτος μέλος φρονεί ότι εκπλήρωσε τις διάφορες υποχρεώσεις που του επιβάλλει η οδηγία αυτή. Ελλείψει μιας τέτοιας ενημερώσεως, η Επιτροπή δεν είναι σε θέση να εξετάσει αν το κράτος μέλος εφάρμοσε πράγματι και πλήρως την οδηγία. Η εκ μέρους κράτους μέλους παράβαση αυτής της υποχρεώσεως, είτε διά της ολικής ή μερικής παραλείψεως ενημερώσεως είτε διά της παροχής ενημερώσεως που δεν είναι αρκούντως σαφής και ακριβής, μπορεί να δικαιολογήσει, αυτή καθεαυτήν, την κίνηση της διαδικασίας του άρθρου 260, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ για τη διαπίστωση της συγκεκριμένης παραβάσεως [βλ., κατ' αναλογίαν προς το άρθρο 258 ΣΛΕΕ, απόφαση της 8ης Ιουλίου 2019, Επιτροπή κατά Βελγίου (Άρθρο 260, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ – Υψίρρυθμα δίκτυα), C-543/17, EU:C:2019:573, σκέψη 51 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

107 Επομένως, το αντικείμενο της προβλεπόμενης στη διάταξη αυτήν ανακοίνωσης, η οποία μπορεί βεβαίως να συνοδεύεται από τέτοιο πίνακα αντιστοιχίας, περιορίζεται στις πληροφορίες με τις οποίες απαριθμούνται τα νομοθετικά, κανονιστικά και διοικητικά μέτρα μέσω των οποίων το συγκεκριμένο κράτος μέλος φρονεί ότι εκπλήρωσε τις διάφορες υποχρεώσεις που του επιβάλλει η επίμαχη οδηγία.

108 Εν προκειμένω, η Πορτογαλική Δημοκρατία κοινοποίησε στην Επιτροπή στις 16 Αυγούστου 2022 τον νόμο 16/2022, θεωρώντας ότι αυτός μετέφερε στο ακέραιο την οδηγία 2018/1972 στην εθνική έννομη τάξη.

109 Επομένως, με την ανακοίνωση αυτή η Πορτογαλική Δημοκρατία έθεσε τέρμα στην παράβαση που διαπιστώθηκε στη σκέψη 47 της παρούσας απόφασης.

110 Πράγματι, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η φράση «υποχρέωσή του να ανακοινώσει τα μέτρα μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο» του άρθρου 260, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι αφορά την υποχρέωση των κρατών μελών να διαβιβάζουν αρκούντως σαφείς και ακριβείς πληροφορίες όσον αφορά τα μέτρα μεταφοράς μιας οδηγίας. Προκειμένου να ανταποκριθούν στις επιταγές της ασφάλειας δικαίου και να διασφαλίσουν τη μεταφορά του συνόλου των διατάξεων της οδηγίας αυτής στο σύνολο της οικείας επικράτειας, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να αναφέρουν, για κάθε διάταξη της εν λόγω οδηγίας, την ή τις εθνικές διατάξεις που διασφαλίζουν τη μεταφορά της. Μετά την ανακοίνωση αυτή, η οποία συνοδεύεται, εφόσον παρίσταται ανάγκη, από την υποβολή πίνακα αντιστοιχίας, εναπόκειται στην Επιτροπή να αποδείξει, προκειμένου να ζητήσει την επιβολή στο συγκεκριμένο κράτος μέλος της προβλεπόμενης από τη διάταξη αυτή χρηματικής κυρώσεως, ότι, προδήλως, ορισμένα μέτρα μεταφοράς δεν έχουν ληφθεί ή δεν καλύπτουν το σύνολο του εδάφους του κράτους μέλους, εξυπακουομένου ότι δεν εναπόκειται στο Δικαστήριο, στο πλαίσιο της ένδικης διαδικασίας που κινείται κατ' εφαρμογήν της διάταξης αυτής, να εξετάσει αν τα ανακοινωθέντα στην Επιτροπή εθνικά μέτρα διασφαλίζουν την ορθή μεταφορά των διατάξεων της συγκεκριμένης οδηγίας [απόφαση της 8ης Ιουλίου 2019, Επιτροπή κατά Βελγίου (Άρθρο 260, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ – Υψίρρυθμα δίκτυα), C-543/17, EU:C:2019:573, σκέψη 59].

111 Πλην όμως, εν προκειμένω, η Επιτροπή δεν υποστήριξε ότι, προδήλως και παρά την έκδοση του νόμου 16/2022, ορισμένα μέτρα μεταφοράς της οδηγίας 2018/1972 δεν έχουν ληφθεί ή δεν καλύπτουν το σύνολο του πορτογαλικού εδάφους.

112 Κατά συνέπεια, η παράβαση που διαπιστώθηκε στη σκέψη 47 της παρούσας απόφασης συνεχίστηκε κατά το χρονικό διάστημα από τις 22 Δεκεμβρίου 2020 έως και τις 15 Αυγούστου 2022, ήτοι για χρονικό διάστημα 601 ημερών, και, επομένως, η διάρκειά της είναι ιδιαίτερα σημαντική.

113 Τούτου δοθέντος, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η διάρκεια της παράβασης μπορεί να οφείλεται εν μέρει στις εξαιρετικές περιστάσεις που συνδέονται με την πανδημία της νόσου COVID-19. Πράγματι, η Πορτογαλική Δημοκρατία υποστηρίζει, χωρίς να αντικρούεται, ότι οι περιστάσεις αυτές, οι οποίες ήταν απρόβλεπτες και ανεξάρτητες από τη βούλησή της, καθυστέρησαν την αναγκαία νομοθετική διαδικασία για τη μεταφορά της οδηγίας 2018/1972 στο εθνικό δίκαιο και, κατά συνέπεια, είχαν ως αποτέλεσμα την επιμήκυνση του χρονικού διαστήματος κατά τη διάρκεια του οποίου συνεχίστηκε η παράβαση.

114 Όσον αφορά, κατά τρίτον, την ικανότητα πληρωμής του συγκεκριμένου κράτους μέλους, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι πρέπει να ληφθεί υπόψη το ΑΕγχΠ του κράτους μέλους, ως έχει κατά το χρονικό σημείο της εξέτασης των πραγματικών περιστατικών από το Δικαστήριο [πρβλ. αποφάσεις της 16ης Ιουλίου 2020, Επιτροπή κατά Ρουμανίας (Καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες), C-549/18, EU:C:2020:563, σκέψη 85, και της 16ης Ιουλίου 2020, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (Καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες), C-550/18, EU:C:2020:564, σκέψη 97].

115 Η Επιτροπή προτείνει να ληφθεί υπόψη, εκτός από το ΑΕγχΠ της Πορτογαλικής Δημοκρατίας, και η θεσμική βαρύτητά της εντός της Ένωσης, η οποία εκφράζεται με τον αριθμό των εδρών που διαθέτει το εν λόγω κράτος μέλος στο Κοινοβούλιο. Η Επιτροπή εκτιμά επίσης ότι πρέπει να χρησιμοποιηθεί συντελεστής προσαρμογής 4,5 προκειμένου να διασφαλιστεί ο αναλογικός και αποτρεπτικός χαρακτήρας των κυρώσεων τις οποίες ζητεί από το Δικαστήριο να επιβάλει στο εν λόγω κράτος μέλος.

116 Εντούτοις, προσφάτως το Δικαστήριο κατέστησε απολύτως σαφές, αφενός, ότι η συνεκτίμηση της θεσμικής βαρύτητας του κράτους μέλους δεν είναι απαραίτητη για να εξασφαλιστεί επαρκές αποτρεπτικό αποτέλεσμα και η μεταβολή της τρέχουσας ή της μελλοντικής συμπεριφοράς του κράτους μέλους και, αφετέρου, ότι η Επιτροπή δεν κατέδειξε τα αντικειμενικά κριτήρια βάσει των οποίων καθόρισε την τιμή του συντελεστή προσαρμογής στο 4,5 [πρβλ. απόφαση της 20ής Ιανουαρίου 2022, Επιτροπή κατά Ελλάδας (Ανάκτηση κρατικών ενισχύσεων – Σιδηρονικέλιο), C-51/20, EU:C:2022:36, σκέψεις 115 και 117].

117 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των περιστάσεων της υπό κρίση υπόθεσης και υπό το πρίσμα της εξουσίας εκτιμήσεως που αναγνωρίζει στο Δικαστήριο το άρθρο 260, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ, το οποίο προβλέπει ότι το Δικαστήριο δεν μπορεί, όσον αφορά το κατ' αποκοπήν ποσό του οποίου την καταβολή επιβάλλει, να υπερβεί το ποσό το οποίο υπέδειξε η Επιτροπή, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, για να προληφθεί αποτελεσματικά η επανάληψη στο μέλλον παραβάσεων, όπως η παράβαση λόγω της μη τήρησης του άρθρου 124 της οδηγίας 2018/1972, οι οποίες θίγουν την πλήρη αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ένωσης, απαιτείται να επιβληθεί η υποχρέωση καταβολής κατ' αποκοπήν ποσού το ύψος του οποίου πρέπει να καθοριστεί σε 2 800 000 ευρώ.

118 Κατά συνέπεια, η Πορτογαλική Δημοκρατία πρέπει να υποχρεωθεί να καταβάλει στην Επιτροπή κατ' αποκοπήν ποσό ύψους 2 800 000 ευρώ.

Επί των δικαστικών εξόδων

119 Κατά το άρθρο 138, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Κατά το άρθρο 141, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο παραιτούμενος διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον ο αντίδικος διατύπωσε σχετικό αίτημα με τις παρατηρήσεις του επί της παραιτήσεως. Το άρθρο 141, παράγραφος 2, προβλέπει εντούτοις ότι, κατόπιν αιτήσεως του παραιτουμένου διαδίκου, καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα ο αντίδικος, αν τούτο δικαιολογείται από τη στάση του. Τέλος, κατά το άρθρο 141, παράγραφος 4, εν απουσία αιτημάτων ως προς τα δικαστικά έξοδα, κάθε διάδικος φέρει τα έξοδά του.

120 Εν προκειμένω, μολονότι η Επιτροπή ζήτησε την καταδίκη της Πορτογαλικής Δημοκρατίας στα δικαστικά έξοδα και μολονότι η παράβαση διαπιστώθηκε, εντούτοις το θεσμικό αυτό όργανο παραιτήθηκε εν μέρει από την προσφυγή του χωρίς να ζητήσει να φέρει το κράτος μέλος αυτό τα

δικαστικά έξοδα που αφορούν την υπό κρίση προσφυγή, ενώ, με τις παρατηρήσεις του επί της παραιτήσεως της Επιτροπής, το εν λόγω κράτος μέλος ζήτησε την καταδίκη του θεσμικού αυτού οργάνου στα δικαστικά έξοδα.

121 Τούτων δοθέντων, επισημαίνεται, αφενός, ότι η παραίτηση της Επιτροπής ήταν αποτέλεσμα της στάσης της Πορτογαλικής Δημοκρατίας, δεδομένου ότι το κράτος μέλος αυτό θέσπισε και κοινοποίησε στην Επιτροπή τον νόμο 16/2022 μόνο κατόπιν της ασκήσεως της υπό κρίση προσφυγής, και, αφετέρου, ότι ακριβώς λόγω της στάσης αυτής κατέστη άνευ αντικειμένου το αίτημα να υποχρεωθεί η Πορτογαλική Δημοκρατία στην καταβολή χρηματικής ποινής, με αποτέλεσμα η Επιτροπή να παραιτηθεί από αυτό.

122 Υπό τις περιστάσεις αυτές και δεδομένου ότι δεν είναι δυνατόν να διαχωριστούν προσηκόντως τα έξοδα που αφορούν την παράβαση που διαπιστώθηκε στη σκέψη 47 της παρούσας απόφασης από τα έξοδα που αφορούν τη μερική παραίτηση της Επιτροπής, η Πορτογαλική Δημοκρατία πρέπει να φέρει, πέραν των δικαστικών εξόδων της, και τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε η Επιτροπή.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (ένατο τμήμα) αποφασίζει:

1) Η Πορτογαλική Δημοκρατία, παραλείποντας να θεσπίσει, μέχρι τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, τις αναγκαίες νομοθετικές, ρυθμιστικές και διοικητικές διατάξεις προκειμένου να συμμορφωθεί προς την οδηγία (ΕΕ) 2018/1972 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2018, για τη θέσπιση του Ευρωπαϊκού Κώδικα Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών, και, συνακόλουθα, παραλείποντας να κοινοποιήσει τις διατάξεις αυτές στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 124, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας.

2) Υποχρεώνει την Πορτογαλική Δημοκρατία να καταβάλει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατ' αποκοπήν ποσόν ύψους 2 800 000 ευρώ.

3) Η Πορτογαλική Δημοκρατία φέρει, πέραν των δικαστικών εξόδων της, και τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

(υπογραφές)